

OLGA BARABASZ-REWAK

Uniwersytet Wrocławski

ORCID 0000-0001-5418-3947

Мовний образ деяких викликів української сучасності в дискурсі УГКЦ 2016–2019 років

В офіційному¹ дискурсі УГКЦ останніх років функціонує чимало мовних засобів на позначення понять, пов'язаних із викликами сучасності, які постають перед мирянами в Україні та на поселеннях в різних сферах життя. Ці виклики, безперечно, впливають на світосприйняття і мислення українців, а відтак – на суспільну сферу життя ХХІ століття, зокрема на побудову громадянського суспільства, ґрунтованого на християнських цінностях. В Україні посттоталітарного періоду діяльність і висловлювання очільників кожної християнської течії залишаються невід'ємною складовою способу життя та системи соціальної комунікації. Відтак, маючи на увазі відповідальність за вплив на світогляд та безпеку своїх вірних, Провід УГКЦ (Глава і Синод єпископів²) також намагається швидко реагувати на появу нових викликів, які постають перед суспільством.

Проаналізувавши офіційну документацію УГКЦ в період від 2016 до 2019 року, можна виокремити різні поняття, що найчастіше перебувають в полі зору проводу УГКЦ з огляду на їх вагомість та силу впливу на вірних. У запропонованій статті увагу зосереджено на аналізі двох актуальних аспектів офіційного дискурсу УГКЦ: теорія гендеру та сім'я (також сім'я в реаліях війни на Сході України).

В документах УГКЦ, зважаючи на виклики, які постають перед суспільством, в останні роки багато уваги присвячено теоріям гендеру як певного особистого вибору сексуальної поведінки. Основним офіційним текстом для

¹ Під офіційним дискурсом УГКЦ розуміємо такі документи: постанови і послання Синоду Єпископів УГКЦ, звернення, листи і послання Глави УГКЦ в період від 2016 до 2019 р. Тут і далі датою доступу до електронних джерел уважати 01.08.2019 р.

² Дорадчий орган Глави УГКЦ.

аналізу послужило *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepіскопства Української Греко-Католицької Церкви стосовно небезпеки гендерної ідеології (2016)*³. Мовний образ теорій гендеру містить експліцитне прикметникове вираження їхніх атрибутів й, одночасно, негативної оцінки, спричиненої сучасним медійним образом людини: ‘руйнівні для подружжя і людини’, ‘антилюдські’, ‘колонізаторські’, ‘згубні’ („Водночас слід проявити велику чуйність і відповідальність, щоб не допускати поширення згубних теорій [...]”⁴, „Папа Франциск констатує, що «сьогодні ведеться світова війна, щоб знищити подружжя», називаючи теорії гендеру «руйнівною ідеологічною колонізацією»”⁵; „[...] гендерне вчення про людину вказує на низькість її походження і призначення – із самої себе і для тимчасового життя з метою власного задоволення. Тому зі сміливістю можна сказати, що теорії гендеру є руйнівними і антилюдськими”⁶).

Поняття ‘особистий вибір сексуальної поведінки’ в дискурсі УГКЦ містить кілька аспектів: релігійно-біоетичний, політичний, світоглядний. Кожен із цих аспектів експліцитно та імпліцитно виражають відповідні мовні засоби, семантична структура яких містить негативний оцінний компонент, спричинений образом сучасної людини, який творять і намагаються накинати пересічному сприймачеві мас-медіа.

а) Поняття ‘релігійно-біоетичний аспект’ і негативну оцінку теорій гендеру експліцитно виражають у тексті Синоду Єпископів предикативні конструкції:

- *руйнується поняття людської ідентичності* („Теорії гендеру передбачають повне заперечення природи людини та природного морального закону, внаслідок чого неухильно руйнується поняття людської ідентичності”⁷);
- *стремлять до однаковості* („Формально проголошуючи прагнення до рівності, гендерні світоглядні системи насправді стремлять до однаковості”⁸);

³ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96vkiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugktsstosovno_nebezpekigendernoi%D1%96_deolog%D1%96i_78209.html

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

- *заперечують існування Творця, перекреслюють правду про людину* („Гендерні ідеології, заперечуючи існування об’єктивної людської природи, взаємодоповнюваності чоловіка та жінки, цінності подружжя, насправді заперечують існування самого Творця і перекреслюють правду про людину як Його образ”⁹);

Імпліцитно вказане поняття реалізують конструкції:

- (гендер – О. Б.-Р.) *можна багаторазово змінювати* („Окрім того, гендер проголошується не статичною, а динамічною дійсністю, тобто впродовж життя його можна багаторазово змінювати”¹⁰);
- *сама людина проголошується творителем* („Тому вже не Бог, а сама людина проголошується творителем чоловіка, жінки чи якогось іншого буття”¹¹).

б) Кореляцію понять ‘політичний аспект’ і ‘теорії гендеру’ виражають експліцитно:

- словосполучення *політична кон’юнктура, популістські гасла* („Усі ці намагання реалізуються дуже активно, систематично та продумано, з використанням політичної кон’юнктури та популістських гасел”¹²);
- мікротексти: „Необхідно вникати в суть кожної речі, пізнавати справжню мету певних пропозицій чи закликів, не даючи обдурити себе тим, що представляється під гаслами примарної гідності й свободи чи проголошується як «необхідні кроки» для реалізації певного геополітичного курсу держави”¹³; „[...] державних діячів та законотворців, закликаємо чувати над тим, щоб у законодавство України не впроваджувалися непевні й неперевірені концепції людської ідентичності [...]”¹⁴.

в) ‘Світоглядний аспект’ корелює з наведеними нижче поняттями, які експліцитно виражені в мікротекстах:

- ‘світоглядна незрозумілість’ („Водночас справжня суть і мета залишаються прихованими від широкого загалу”¹⁵);

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

- ‘небезпека атеїстичних теорій’ („[...] наражають українське суспільство на необдумане сприйняття атеїстичних теорій за істину”¹⁶);
- ‘агресивне проникання у суспільну думку’ („Особливе занепокоєння викликає те, що гендерні ідеології є не просто віртуальними світоглядними системами – вони агресивно нав’язуються суспільній думці, поступово запроваджуються в законодавство та дедалі більше насильно визначають різні сфери людського життя, особливо освітньо-виховну”¹⁷);
- ‘замовчування небезпечних фактів’ („При цьому свідомо замовчуються незаперечні факти про шкоду гендерної ідеології для психічного та фізичного здоров’я, зокрема дітей і молоді”¹⁸);
- ‘заперечення антропологічної дійсності’ („Гендерна ідеологія заперечує найочевиднішу антропологічну дійсність: люди народжуються чоловіками і жінками, а взаємодоповнюваність природних дарів двох статей є надзвичайним багатством для всього людства, що дарує надію на прогрес”¹⁹);
- ‘руйнування поняття сім’ї’ („Гендерні теорії руйнують поняття сім’ї як спільноти чоловіка і жінки, в якій народжуються та виховуються діти”²⁰);
- ‘деморалізація суспільства’ („Гендерна ідеологія пропагує численні форми статевої ідентифікації та поведінки, які зовсім не відповідають природі людини. Тому теорії гендеру провадять до розбещеності та подальшої деморалізації суспільного життя”²¹);
- ‘суперечення науковим даним’ („Окрім того, що ідеологія гендеру явно суперечить вченню Святого Письма, християнській антропології, вона ще й не відповідає об’єктивним науковим даним, спираючись на суб’єктивні гіпотези та псевдонаукові твердження зацікавлених сторін”²²);
- ‘аналогія до тоталітаризму’ („[...] гендерна теорія набуває ознак тоталітарної ідеології і є подібною до тих утопічних ідеологій, які

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

[...] намагалися насильно запровадити власний спосіб мислення, викорінюючи будь-яку альтернативну точку зору”²³);

- ‘нав’язування світогляду’ („[...] антилюдську теорію намагаються перетворити на панівний світогляд і втілити на практиці, іноді нав’язуючи її за допомогою міжнародних засобів тиску на світову спільноту”²⁴).

Усі контексти *Послання...*, що виражають вказані аспекти, реалізують значення „небезпека” і „ворожість” гендерних теорій, які пропагують вільний вибір статевої поведінки серед людей, що народжуються з визначеною статевістю чоловіка чи жінки та є образом самого Бога.

У тексті *Послання...* УГКЦ в цілому та кожен її вірний зокрема виконують функцію активного діяча. Поняття ‘основні дії УГКЦ щодо запобігання насадженню гендерної ідеології’ реалізують:

- особові форми дієслів *закликати*, *запрошувати* („Церква закликає глибоко та виважено оцінювати виклики у сфері статевої та подружнього життя”²⁵; „Закликаємо вірних УГКЦ і всіх людей доброї волі цінувати і оберігати людську гідність перед лицем новітніх ідеологічних викликів та загроз”²⁶; „Запрошуємо всіх до молитви за те, щоб Бог допоміг усім нам жити згідно з Його Заповідями”²⁷);
- конструкції *прагне перестерегти* („За таких обставин цим Посланням Церква-мати прагне перестерегти своїх вірних і всіх людей доброї волі перед загрозами, які приховує в собі гендерна ідеологія та інші подібні світоглядні системи”²⁸) та *прагнемо нагадати* („Прагнемо нагадати істину про гідність кожної людської особи незалежно від статі, раси, етнічної приналежності, віку, здоров’я тощо, яку Христова Церква впродовж століть постійно і послідовно проголошує”²⁹).

Найважливіші експліцитно виражені компоненти поняття ‘християнське ставлення вірних до гендерних теорій’ реалізують предикативні конструкції:

- *донести правду про гідність людини* („Християни покликані донести до сучасного світу правду про гідність людини, сотвореної на образ

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

і подобу Божу, про гідність подружжя як союзу любові між чоловіком і жінкою, про гідність чоловіка і жінки в їх взаємодоповненні”³⁰);

- *аргументувати християнську позицію* („Слід поглиблювати свої знання Священного Писання та Передання, щоб самому зростати у вірі та щоб уміти аргументувати християнську позицію в секулярному середовищі”³¹);
- *наслідувати, свідчити Христа* („Християнин не може дозволити собі жити подвійним життям, а має послідовно і витривало наслідувати Христа”³²; „Ми покликані свідчити Христа в усіх вимірах свого буття”³³);
- *об’єднати зусилля задля захисту гідності* („Усі люди доброї волі повинні об’єднати свої зусилля задля захисту гідності кожної людини, задля утвердження природних і Богом даних людині прикмет і свобод, а також задля всебічної охорони й розвитку сімейної і родинної спільноти на фундаменті Божого Об’явлення”³⁴);
- *прийняти сексуальну тотожність* („Кожному – і чоловікові, і жінці – слід визнати і прийняти свою сексуальну *тотожність*”³⁵);
- *не допускати поширення згубних теорій* („Водночас слід проявити велику чуйність і відповідальність, щоб не допускати поширення згубних теорій, які є новітніми ідеологічними формами поневолення і руйнації людини, сім’ї та суспільства в цілому”³⁶);
- *вводять у життя своє взаємодоповнювання* („Гармонія подружньої пари і суспільства залежить частково від того, як чоловік і жінка вводять у життя своє взаємодоповнювання, свої взаємні потреби й підтримку”³⁷).

Другим важливим елементом офіційного дискурсу УГКЦ, який взято до уваги в статті, є синонімічні (у вказаних текстах) поняття ‘сім’я’, ‘родина’ та корелятивні зв’язки з поняттям ‘війна’ (на Сході України). Проаналізовано їхнє мовне вираження у текстах: *Звернення Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиєпископства УГКЦ з нагоди року сім’ї в Украї-*

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

ні (2019)³⁸, *Великоднє послання Блаженнішого Святослава* (2019), *Різдвяне послання Блаженнішого Святослава* (2018), „*Божє слово і катехизація*”, – *Послання Синоду Єпископів УГКЦ 2018 року*³⁹, *Послання Блаженнішого Святослава до українців Казахстану з нагоди 70-ї річниці акції „Захід” 1947 року* (2017)⁴⁰, „*Молитва в житті Церкви*”, – *послання Синоду Єпископів УГКЦ 2017 року*⁴¹, *Послання Блаженнішого Святослава у сімдесяту річницю акції „Вісла”* (2017)⁴², *Різдвяне послання Блаженнішого Святослава* (2017), *Послання Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиєпископства Української Греко-Католицької Церкви стосовно небезпеки гендерної ідеології*⁴³ (2016), *Служіння ближньому – дияконія – в житті УГКЦ (Посинодальне послання Синоду Єпископів УГКЦ 2016 року до духовенства, монашества і мирян)*⁴⁴, *Звернення Синоду Єпископів УГКЦ до тих, хто фізично і морально постраждав від окупації Криму та війни на Сході України*⁴⁵ (2016). Основні атрибути сім’ї у вказаних текстах:

- ‘єдина’, ‘нерозривна’, ‘цінна’, виражені відповідними іменниками *єдність, нерозривність, цінність* („Внаслідок цього втрачається розуміння, що шлюб є цінністю, а його характеристиками – єдність і нерозривність”⁴⁶);

³⁸ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/zvernennya2019/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugkts_z_nagodi_rokus%D1%96mi_v_ukrain%D1%96_86394.html

³⁹ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2018/bozhe_slovo_%D0%86_katehizats%D0%86yaposlannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2018_roku_84740.html

⁴⁰ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_blazhenn%D1%96shogosvyatoslava_do_ukraints%D1%96v_kazakhstanu_z_nagodi_70i_r%D1%96chnits%D1%96_aks%D1%96i_zah%D1%96d_1947_roku_80687.html

⁴¹ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/molitva_v_zhitt%D0%86_ts_erkviposlannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2017_roku_81358.html

⁴² http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_u_s%D1%96_mdesyatu_r%D1%96chnitsyu_aks%D1%96i_v%D1%96sla_79720.html

⁴³ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugktsstosovno_nebezpekigendernoi_%D1%96_deolog%D1%96i_78209.html

⁴⁴ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/sluzh%D0%86nnya_blizhnomu_diyakon%D0%86ya_v_zhitt%D0%86_ugkts_77861.html

⁴⁵ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_do_tih_hto_f%D1%96zichno_%D1%96_moralno_postrazhdav_v%D1%96d_okupats%D1%96i_krimu_ta_v%D1%96yni_na_shod%D1%96_ukraini_%D1%96_tih_hto_im_do-pomagaie_77475.html

⁴⁶ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/zvernennya2019/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugkts_z_nagodi_roku_s%D1%96mi_v_ukrain%D1%96_86394.html

- ‘християнська’, виражений словосполученням *домашня Церква* („Слід пам’ятати, що колискою і першою школою молитви є християнська родина, яку ми традиційно називаємо домашньою Церквою”⁴⁷);
- ‘милосердна’ („Навпаки, сім’я, в якій панує дух взаємної любові й підтримки, стає джерелом милосердя [...]”⁴⁸);
- ‘загрожена’, виражений предикатом *переживає чимало криз* („На жаль, бачимо, що інституція сім’ї в сучасному суспільстві переживає чимало криз”⁴⁹).

Поняття ‘сім’я’ корелює в текстах Проводу Церкви із поняттям ‘загроза для подружжя’, вираженим лексемами *розлучення, заробітчанство*, словосполученнями *вільний союз, масова еміграція, повторне одруження* („Такі феномени, як життя у «вільному союзі», розлучення, масова еміграція, здебільшого зумовлена заробітчанством, повторне одруження тощо, перетворюються на буденні явища”⁵⁰). Це явище спричинене реаліями життя людей у XXI столітті, зокрема масовою еміграцією у зв’язку з пошуками місця праці.

В офіційних текстах УГКЦ присутнє поняття ‘функції та стани родини у сучасному суспільстві’, експліцитно виражене за допомогою предикатів:

- *переживає чимало криз* („На жаль, бачимо, що інституція сім’ї в сучасному суспільстві переживає чимало криз”⁵¹);
- *допомагає зберегти національну ідентичність* („Є три речі, які допомагають зберегти на чужині власну національну ідентичність: українська родина, школа і церква”⁵²);

⁴⁷ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/molitva_v_zhitt%D0%86_tse_rkvi_poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2017_roku_81358.html

⁴⁸ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/sluzh%D0%86nnya_blizhnomu___diyakon%D0%86ya_v_zhitt%D0%86_ugkts_77861.html

⁴⁹ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/zvernennya2019/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugkts_z_nagodi_roku_s_%D1%96mi_v_ukrain%D1%96_86394.html

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_blazhenn%D1%96shogo_svyatoslavado_ukraints%D1%96v_kazahstanu_z_nagodi_70i_r%D1%96chnits%D1%96_akts%D1%96i_zah%D1%96d_1947_roku_80687.html

- *є першою школою молитви* („Слід пам'ятати, що колискою і першою школою молитви є християнська родина, яку ми традиційно називаємо домашньою Церквою”⁵³);
- *є місцем зростання у вірі, школою служіння і любові* („Сім'я є місцем зростання у вірі, школою служіння і любові”⁵⁴);
- *підтримує інших людей* („[...] сім'я, в якій панує дух взаємної любові й підтримки [...] напуває потоками любові багатьох людей [...]”⁵⁵);
- *були простором дії Святого Духа, непідвладним атеїстичній пропаганді* („[...] впродовж важких десятиліть комуністичного режиму саме наші сім'ї були тим простором дії Святого Духа, не підвладним атеїстичній пропаганді, – простором, де плекали і зберігали віру в Бога та вірність Христовій Церкві”⁵⁶).

Наведені предикати свідчать про активну і вирішальну роль сім'ї в процесі збереження, передання і реалізації як релігійних, так і громадянських цінностей.

Поняття ‘активні дії Церкви стосовно родини’ виражене у текстах такими словосполученнями:

- *звертаємо погляд* („Із пошаною звертаємо погляд на кожну родину, у котрій зберігали греко-католицьку тотожність”⁵⁷);
- *схиляємо голови* („Схиляємо наші голови перед бабусями, дідусями та батьками, які не боялися і присвячували свій час релігійному вихованню своїх дітей та онуків”⁵⁸);
- *висловлюємо вдячність* („Тому ми висловлюємо щирі вдячність батькам, бабусям і дідусям, від яких діти і внуки вперше у своєму житті чують слова молитви і вчаться промовляти їх з належною увагою і благоговінням”⁵⁹);

⁵³ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/molitva_v_zhitt%D0%86_ts_erkvi_poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2017_roku_81358.html

⁵⁴ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/sluzh%D0%86nnya_blizhnom_u_diyakon%D0%86ya_v_zhitt%D0%86_ugkts_77861.html

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2018/bozhe_slovo_%D0%86_kate_hizats%D0%86ya_poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2018_roku_84740.html

⁵⁷ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_u_s%D1%96mdes_yatu_r%D1%96chnitsyu_aks%D1%96i_v%D1%96sla_79720.html

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/molitva_v_zhitt%D0%86_ts_erkvi_poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2017_roku_81358.html

- *хочемо висловити визнання* („Хочемо висловити визнання і вдячність священникам, [...] батькам – усім, хто щиро присвячує себе проголошенню Божого Слова та бере участь у навчанні і передаванні святої віри”⁶⁰);
- *закликаємо плекати молитву* („Закликаємо всі християнські сім’ї і надалі старанно плекати родинну молитву [...]”⁶¹);
- *запевнити увагу* („Особливу опіку слід запевнити молоді та нашим родинам, які мають ставати не лише адресатами проповіді Церкви, а й активними співпрацівниками пастирів у ділі проголошення Євангелія в сучасному світі”⁶²);
- *заохочуємо вести християнське життя* („[...] батьків заохочуємо вести добре християнське життя, яке буде прикладом для їхніх дітей”⁶³);
- *просимо дбати про християнське виховання* („[...] просимо дбати про християнське виховання наступних поколінь, не лише шляхом передавання основ віри, а й всіляким заохоченням до життя в Христі та пересторогою перед небезпеками хибної реалізації свого свободного вибору”⁶⁴);
- *скеруємо погляд і увагу на сім’ю* („Тому і сьогодні скеруємо погляд і увагу на сім’ю, щоб допомогти їй”⁶⁵).

Офіційний дискурс УГКЦ аналізованого періоду засвідчує кореляцію понять ‘сім’я’ та ‘війна’. У зв’язку з цим найчастотнішим атрибутом сім’ї в реаліях тривалої війни на Сході України є ‘втрата (особиста, фізична й матеріальна)’, виражений експліцитно через іменник *втрата* або дієслово *втратили* („Чимало з них пережили втрату своїх близьких, залишилися без житла, стали переселенцями або отримали важкі тілесні чи духовні ка-

⁶⁰ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2018/bozhe_slovo_%D0%86_katehizats%D0%86ya__poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2018_roku_84740.html

⁶¹ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/molitva_v_zhitt%D0%86_ts_erkvi__poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2017_roku_81358.html

⁶² http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_u_s%D1%96mde_syatu_r%D1%96chnitsyu_aks%D1%96i_v%D1%96sla_79720.html

⁶³ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugktsstosovno_nebezpeki_gendernoi_%D1%96deolog%D1%96i_78209.html

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2018/bozhe_slovo_%D0%86_katehizats%D0%86ya__poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2018_roku_84740.html

ліцтва”⁶⁶; „Багато з вас втратили родинні та дружні зв’язки, які нелегко замінити”⁶⁷). Цей атрибут корелює в текстах із поняттям ‘забуття’, вираженим експліцитно відповідним прикметником *забуті* („Ставши вигнанцями на своїй землі та втративши майже все, ви часто відчуваєтеся забутими, покинутими й безпомічними”⁶⁸).

Високою частотністю в офіційних текстах УГКЦ 2016–2019 рр. характеризується мовне вираження поняття ‘співпереживання Церкви зі сім’ями, що постраждали внаслідок війни на Сході України’, зокрема через предикати:

- *розділяємо біль і тривогу* („Розділяємо біль і тривогу тисяч сімей, яких болісно торкнувся військовий конфлікт на Сході України”⁶⁹);
- *бажаємо огорнути увагою й запевненням про молитву* („Особливою увагою й запевненням про молитву бажаємо огорнути [...] родини загиблих і пропалих безвісти [...]”⁷⁰).

Важливим і частотним елементом мовного образу сім’ї в реаліях війни в дискурсі УГКЦ є лексико-граматична реалізація поняття ‘служіння ближньому’:

- *служіння ближньому* („У сучасному контексті війни та вимушеного переселення багатьох наших співвітчизників із Криму та Донбасу тема служіння ближньому стає особливо актуальною”⁷¹);
- *солідарність* („Навпаки, нехай виявом нашої живої віри стане ще більша солідарність із постраждалими від війни [...]”⁷²);

⁶⁶ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/zvernennya2019/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugkts_z_nagodi_roku_s%D1%96mi_v_ukrain%D1%96_86394.html

⁶⁷ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_do_tih_hto_f%D1%96zichno_%D1%96_moralno_postrazhdav_v%D1%96d_okupats%D1%96i_krimu_ta_v%D1%96yni_na_shod%D1%96_ukraini_%D1%96_tih_hto_im_dopomagaie_77475.html

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/zvernennya2019/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugkts_z_nagodi_roku_s%D1%96mi_v_ukrain%D1%96_86394.html

⁷⁰ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_do_tih_hto_f%D1%96zichno_%D1%96_moralno_postrazhdav_v%D1%96d_okupats%D1%96i_krimu_ta_v%D1%96yni_na_shod%D1%96_ukraini_%D1%96_tih_hto_im_dopomagaie_77475.html

⁷¹ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/sluzh%D0%86nnya_blizhnomu_diyakon%D0%86ya_v_zhitt%D0%86_ugkts_77861.html

⁷² Ibidem.

- *приймають переселенців* („Бажаємо також звернутися до тих, які приймають вимушених переселенців, зокрема допомагають їм знайти житло, роботу, налагодити побут, повернути надію”⁷³);
- *завітаймо з колядою* („Завітаймо з колядою до наших воїнів у місцях їхнього перебування – чи то в домішках, до яких вони повернулися після виконання святого обов’язку захисту Батьківщини [...]”⁷⁴).

У зв’язку з воєнними подіями на Сході України в усіх святкових посланнях Глави УГКЦ присутнє мовне вираження поняття ‘турбота про учасників війни та їхні сім’ї’, ‘турбота про вимушено переселені родини’ через відповідні дієслова, що свідчить про зацікавлення та активну позицію Церкви в житті суспільства:

- *бажаю (радості)* („Нашим воїнам, що на передовій, та їхнім сім’ям [...] бажаю радості життя, поставлений на правді про Божу безмежну любов до нас”⁷⁵);
- *обіймаю* („[...] обіймаю вимушено переселених братів і сестер, що тужать за рідною стороною, та всіх, хто сьогодні носить на своєму тілі й у душі рани війни та насильства”⁷⁶);
- *вітаю* („Особливо вітаю з Різдом Христовим наших військових”⁷⁷);
- *лину думками та молитвою* („Лину думками та молитвою [...] до домівок, де вбиті горем українці переживають втрату своїх рідних внаслідок війни”⁷⁸).

Запропонований аналіз вибраних обширних елементів дискурсу УГКЦ останніх років є лише частиною багатогранного мовного образу викликів сучасності в офіційних текстах, які виражають позицію Церкви. порушена в статті проблематика заслуговує на глибше дослідження, зокрема в розширенні хронологічних меж та порівнянні як самих викликів XX і XXI століття, так і суспільної позиції Глав УГКЦ різних періодів.

⁷³ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_do_tih_ho_f%D1%96zichno_%D1%96_moralno_postrazhdav_v%D1%96d_okupats%D1%96i_krimu_ta_v%D1%96yni_na_shod%D1%96_ukraini_%D1%96_tih_ho_i_m_dopomagaie_77475.html

⁷⁴ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/r%D0%86zdvyane_poslanny_a_blazenn%D0%86shogo_svyatoslava_81448.html

⁷⁵ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2019/velikodnye_poslanny_a_blazhenn%D0%86shogo_svyatoslava_86126.html

⁷⁶ http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2018/r%D1%96zdvyane_poslanny_a_blazhenn%D1%96shogo_svyatoslava_84818.html

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ Ibidem.

BIBLIOGRAFIA

- „Bože slovo i katehizaciâ”, – *Poslannâ Sinodu Ėpiskopiv UGKC 2018 roku*
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2018/bozhe_slovo_%D0%86_katehizats%D0%86ya__poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2018_roku_84740.html
- „Molitva v žittî Cerkvi”, – *poslannâ Sinodu Ėpiskopiv UGKC 2017 roku*
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/molitva_v_zhitt%D0%86_tserkvi__poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_2017_roku_81358.html
- Poslannâ Blažennišogo Svâtoslava do Ukraïnciv Kazahstanu z nagodi 70–i ričnicî akciï „Zahîd” 1947 roku* (2017)
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_blazhenn%D1%96shogo_svyatoslava_do_ukraints%D1%96v_kazahstanu_z_nagodi_70i_r%D1%96chnits%D1%96_aks%D1%96i_zah%D1%96d_1947_roku_80687.html
- Poslannâ Blažennišogo Svâtoslava u simdesâtu ričnicû akciï „Visla”* (2017)
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/poslannya_u_s%D1%96mdesyatu_r%D1%96chnitsyu_aks%D1%96i_v%D1%96sla_79720.html
- Poslannâ Sinodu Ėpiskopiv Kiêvo–Galic'kogo Verhovnogo Arhiêpiskopstva Ukraïns'koï Greko-Katolic'koï Cerkvi stosovno nebezpeki gendernoï ideologii* (2016)
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/poslannya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugktsstosovno_nebezpeki_gendernoi_%D1%96deolog%D1%96i_78209.html
- Rizdvâne poslannâ Blažennišogo Svâtoslava* (2017)
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2017/r%D0%86zdviane_poslannya_blazhenn%D0%86shogo_svyatoslava_81448.html
- Rizdvâne poslannâ Blažennišogo Svâtoslava* (2018)
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/doc2018/r%D1%96zdviane_poslannya_blazhenn%D1%96shogo_svyatoslava_84818.html
- Služinnâ bližn'omu – diâkonîâ – v žittî UGKC (Posinodal'ne poslannâ Sinodu Ėpiskopiv UGKC 2016 roku do duhovenstva, monašestva i mirân)*
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/sluzh%D0%86nnya_bližnomu__diyakon%D0%86ya__v_zhitt%D0%86_ugkts_77861.html
- Velikodné poslannâ Blažennišogo Svâtoslava* (2019)
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/zvernennya2019/velikodnye_poslannya_blazhenn%D0%86shogo_svyatoslava_86126.html
- Zvernennâ Sinodu Ėpiskopiv Kiêvo–Galic'kogo Verhovnogo Arhiêpiskopstva UGKC z nagodi roku sim'î v Ukraïni* (2019)
http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/zvernennya2019/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_kiievogalitskogo_verhovnogo_arhiiepiskopstva_ugkts_z_nagodi_roku_s%D1%96mi_v_ukrain%D1%96_86394.html

Zvernennâ Sinodu Êpiskopiv UGKC do tih, hto fizično i moral'no postrazhdav vid okupaciï Krimu ta vijni na Shodi Ukraïni (2016)

http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/zvernennya_sinodu_yepi_mskop%D1%96v_ugkts_do_tih_hto_f%D1%96zichno_%D1%96_moralno_postrazhdav_v%D1%96d_okupats%D1%96i_krimu_ta_v%D1%96yni_na_shod%D1%96_ukraini_%D1%96_tih_hto_im_dopomagaie_77475.html

Językowy obraz wybranych wyzwań współczesności w dyskursie Ukraińskiej Cerkwi Greckokatolickiej (2016–2019).

W oficjalnym dyskursie Ukraińskiej Cerkwi Greckokatolickiej 2016–2019 funkcjonują liczne środki językowe wyrażające pojęcie ‘wyzwania współczesności’ wpływające na światopogląd Ukraińców oraz na budowę społeczeństwa bazującego na wartościach chrześcijańskich. W obliczu odpowiedzialności za wiernych Zwierzchnik Ukraińskiej Cerkwi Greckokatolickiej Abp większy kijowsko–halicki S. Szewczuk i Synod Biskupów starają się szybko zareagować na pojawienie się nowych trendów. Artykuł koncentruje się na analizie oficjalnych dokumentów Cerkwi w stosunku do wybranych kluczowych pojęć: gender (jako osobistego wyboru tożsamości seksualnej) i rodzina. W wyniku badań środków językowego wyrazu podstawowych atrybutów i aspektów gender można stwierdzić, że ich struktura semantyczna zawiera negatywny element aksjologiczny wynikający m.in. z kreowanego przez media obrazu współczesnego człowieka oraz prób narzucenia antychrześcijańskich postaw życiowych ludziom, które są żywym obrazem Boga–Twórcy oraz rodzą się mężczyzną bądź kobietą. Analiza tekstów wyrażających pojęcie ‘rodzina’ pokazała podstawowe jej atrybuty: ‘nierozzerwalna’, ‘cenna’, ‘chrześcijańska’, ale także ‘zagrożona’. Najczęstszym atrybutem rodziny w obliczu wojny na wschodzie Ukrainy jest ‘strata (osobista, fizyczna i materialna)’. Predykaty oznaczające pojęcia ‘funkcje rodziny i jej stany’ wyrażają znaczenie nadrzędnej roli rodziny w procesie przekazywania oraz realizacji wartości religijno–narodowych i obywatelskich. Wysoka częstotliwość językowych środków wyrazu pojęć ‘współprzeżywanie Kościoła z rodzinami dotkniętymi wojną’, ‘służba bliźniemu’, a także ‘troska o uczestników wojny i ich rodziny, w tym rodziny przymusowo przesiedlone’ świadczy o aktywnej pozycji Kościoła w ukraińskim społeczeństwie.

Słowa kluczowe: gender, rodzina, wojna, wartości, Ukraiński Kościół Greckokatolicki.

Linguistic image of the selected challenges in the official discourse of the Ukrainian Greek Catholic Church (2016-2019).

In the official discourse of the Ukrainian Greek Catholic Church from 2016 to 2019 there are abundant linguistic means for expressing the concept of '*contemporary challenges*' which affect the worldview of Ukrainians and build a society based on Christian values. With a responsibility for the faithful, Major Archbishop Sviatoslav Shevchuk of Kyiv-Halych, Head of the Ukrainian Greek Catholic Church, and the Synod of Bishops are trying to react to the emergence of new trends quickly. The article focuses on the analysis of official Church documents concerning the selected key concepts: *gender* (as a personal choice of sexual identity) and *family*. As a result of research into the linguistic means of expression for essential attributes and aspects of gender, it can be stated that their semantic structure contains a negative element. It axiologically comes, among others, from an image of modern man created by media and also from attempts to impose anti-Christian life attitudes to people who are a living image of God the Creator and are born as a man or a woman. The analysis of texts expressing the concept '*family*' shows its essential attributes: '*inseparable*', '*valuable*', '*Christian*', but also '*endangered*'. In the face of war in Eastern Ukraine, the most common attribute of the family is '*loss*' (personal, physical and material). Statements denoting the concepts '*functions of the family and its conditions*', express the importance of the principal role of the family in the process of transmitting and implementing religious-national and civic values. The high frequency of linguistic means of expression for concepts such as '*Church empathy with the families affected by war*', '*service to neighbors*' and also '*caring for combatants and their families, including internally displaced families*' indicates an active Church position in Ukrainian society.

Keywords: gender, family, war, values, Ukrainian Greek Catholic Church.